

blev det overladt til hende selv at bestemme, og hun valgte at tale om »Kvindens politiske Stilling«.

Hun gik til Udarbejdelsen af sit Foredrag med megen Frygt og Bæven, og da hun fremstillede sig i the Co-operative Hall var det med lignende Følelser som dem, hvormed man banker paa Tandlægens Dør for at faa trukket en Tand ud.

Men al Angst og Benavelse forsvandt i samme Nu, hun stod paa Talerstolen og saa' ud over Ansigterne i Salen. Hvert Spor af Nervøsitet var borte, hun talte uden Nølen med samme Lethed og Enthusiasme, som da hun »gjorde Prøve« i den tomme Kirke.

Fru Edgren Leffler, der selv har hørt hende tale flere Gange under et Ophold i London, giver i sit »Kvindeportræt af Annie Besant«, offentliggjort i Tilskuerens Aprilhefte 1885, følgende Skildring af Mrs. Besant som Taler:

»Hun synes at have uddannet sig til Taler med ham (Bradlaugh) som Forbillede. Det er de samme smaa oratoriske Effektmidler: hun begynder med dæmpet, næsten undselig Stemme og lidt fremadbojet Hoved. Blikket — dette sælsomme sfinxagtige Blik, man aldrig glemmer, paa én gang koldt og klart som Staal og dog smertefuldt drømmende, saa man aner hemmelighedsfulde Dybder — sænker sig mildt og blyst, og det tykke, mørklokkede Haar skygger over Panden. — Men lidt efter lidt løftes Hovedet, og Stemmen — en dyb Alt, den skønneste Røst, jeg har hørt i England, hvor Talens Vellyd er saa paafaldende sjælden — udfolder sig i hele sit Omfang, Foredraget faar en mægtig Patos.

Ligheden med Bradlaugh grænser stundum næsten til det komiske. De har samme ejendommelige Maade at forme Munden paa, og de har begge en ualmindelig bevægelig og udtryksfuld Mund, samme Iiterhed overfor Indvendinger eller Afbrydelser, kun at Mrs. Besant er mere behersket, samme Fynd og Snarraadighed i Repliken, samme ætsende og blodige Vid, som altid véd at ramme Modstanderens svageste Sted og efterlade ham i værgeløst Raseri. Mrs. Besants Svar er dog altid prægede af en vis ydre Hensynsfuldhed — den dannede Kvindes høflige Form — mens Bradlaugh let bliver grov. Men hos dem begge skælver Harmen bag ved Ordene, hos ham væbnet med Haanens tunge Skyts, hos hende med den fine Spots lettere og gratiøsere Vaaben.«

Efter dette første Forsøg har hun i Løbet af en halv Snas Aar holdt en uendelig Række af Foredrag over hele England, snart af politisk, snart af socialt, fritænkerisk eller populært videnskabeligt Indhold. Blandt andet tog hun en meget virksom Del i Agitationen for Mr. Bradlaughs Kandidatur ved Valget i Northumberland.

Men hovedsagelig har hun benyttet sine Evner som Taler i propagandistisk Virksomhed for den frie Tankes Sag, og hun siger et Sted i sin Biografi: »Aldrig har jeg, siden jeg første Gang betraadte en fritænkersk Talerstol blot et eneste Øjeblik angret min Beslutning at ofre den hellige Sag, jeg tjener, alle mine Aandsevner. Ikke letsindigt tog jeg denne Beslutning, thi jeg kender intet tungere Ansvar end det at staa frem som Lærer for tusender Aar efter Aar. Jeg har aflagt et helligt Løfte til den Sag, jeg elsker,

om ingen Anstrængelse at sky for at gøre mig værdig til at opfylde dette Hverv, at læse, studere, opøve mine Evner, rense mit Sprog, skole mine Tanker, udvide mine Kundskaber. Og dette kan jeg i det mindste sige om mig selv, at om jeg har skrevet og talt meget, har jeg studeret og tænkt langt mere, og at jeg i alt Fald ikke har givet min Herskerinde, Friheden »det, som intet har kostet mig.«

Der er snart ikke den Landsby i England, hvor Mrs. Besants Navn ikke er kendt og skattet. Særlig er det den store Arbejderbefolkning, hun henvender sig til, og paa hvem hun øver Indflydelse, og næsten overalt mødes hun og Mr. Bradlaugh, — de to Hovedførere for den politisk radikale og fritænkernes Bevægelse i England — ikke blot med Agtelse og Sympathi, men med Begejstring.

Saa frie er Landets Institutioner, at de offentlige Myndigheder sjældent eller aldrig skrider ind mod dem, der udtaler andre Meninger, end Stat og Kirke foreskriver. Men især i Begyndelsen mødte de ikke altid samme Tolerance hos Befolkningen selv, ja, en og anden Gang var deres Fremtræden ikke uden Fare for deres personlige Sikkerhed.

Saadan fortæller Mrs. Besant, at hun under et Foredrag i Darwen i Lancashire gjorde den Erfaring, at Stenkast anvendtes som vægtige Argumenter mod »Atheisten«. Dette var i 1875. Da hun i 1884 sidste Gang talte samme Sted overværede et stort og entusiastisk Auditorium hendes Foredrag — af Fjendtligheder var der endog udenfor Salen ikke Spor.

I September 1876 havde hun en ganske livlig Tid i Hoyland, en Landsby i Nærheden af Barnsby. Der havde en Methodistprædikant »beredt Vejen« for Atheisterne, og Resultatet var et formeligt Oprør. Hun kom omsider, til Trods for en Mængde støjende Afbrydelser til Ende med sit Foredrag, men saa udartede Optøjerne til Voldsomheder. De rasende »kristne« blandt Forsamlingen truede hende med knyttede Næver, overøste hende med Forbandelser og forsmaaede ikke at bruge Støvlehælene. Heldigvis naade kun én at tildele hende et Spark, mens hun gik ud til Vognen, og Hobens Forsøg paa at vælte Droschen forhindrede af Kusken, der lod Hesten gaa i Galop. Senere holdt Mr. Bradlaugh Foredrag samme Sted under ideligt Akkompagnement af Ruderne, der sønderlages, mens han talte. Mrs. Besant, der sad foran Talerstolen, blev ramt i Hovedet af en Sten, kastet fra én af de tilstedeværende i Salen.

Selvfølgelig har hverken disse eller lignende Demonstrationer nogensinde skræmmet hverken Annie Besant eller Bradlaugh i deres fælles Arbejde for den Sag, de begge tjener.

Efterhaanden som Jublen og Taknemmeligheden stiger hos de tusender, de har bragt Oplysning, Kundskab og Frihed fra aandeligt Aag, bliver Skraalene mindre og mindre lydelige og Stenkastene en Sjældenhed.

Mrs. Besants personlige Arbejde til Gavn for den arbejdende Klasse er — helt fraset hendes propagandistiske Virksomhed — meget betydeligt og hendes Dag tæller mindst lige saa mange Arbejdstimer som hendes Tilhøreres. Hun leder en saakaldet »scientific class«, et populært videnskabeligt Kursus, hvor hun i den letfatteligste Form underviser Mænd og Kvinder